

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Милена Шушулова-Павлова, Нов български университет,
за *дисертационния труд* на **Дима Янкова Димитрова**
редовен докторант в НМА „Проф. Панчо Владигеров“,

Вокален факултет, Катедра „Музикално-сценично изкуство“, на тема:

БЪЛГАРСКОТО ОПЕРНО ТВОРЧЕСТВО И ЛИТЕРАТУРНАТА КЛАСИКА. „АНТИГОНА 43“ ОТ ЛЮБОМИР ПИПКОВ, „ЗОГРАФЪТ ЗАХАРИЙ“ ОТ МАРИН ГОЛЕМИНОВ И „МАЙСТОРИ“ ОТ ПАРАШКЕВ ХАДЖИЕВ

с научен ръководител проф. Павел Герджиков

за присъждане образователната и научна степен „ДОКТОР“

в професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство,

Биографични данни

Дима Димитрова е родена в Пловдив през 1987. 2007-2011 е студент в НМА „Проф. Панчо Владигеров“ – София, бакалавърска програма със специалност *класическо пеене*, в класа на проф. Илка Попова. 2011-2012 учи магистратура отново в НМА в същата специалност. 2013-2014 записва още една магистратура – „Педагогика на обучението по музика“ към ТКДФ на НМА. От 2016 е редовен докторант по „Музикално-сценична режисура“ в НМА, с ръководител проф. Павел Герджиков. Тя има достатъчно творчески активности: участие в концерти, турнета, записи на църковна музика: (2008) участва в оперетата „Островът на мечтите“ от Шолц в ролята на Доня Роза; (2009) участва във фрагменти от популярни опери на Моцарт, Музикален театър, София; (2010) взема Втора награда за изпълнителско изкуство в конкурса „Дико Илиев“; (2011) е активна в оперните театри в Русе, Велико Търново и София в ролята на Трета дама от операта „Вълшебната флейта“ на Моцарт; (2012) вече е в ролята на Марчелина от операта „Сватбата на Фигаро“ във Видинска опера; (2012) взема участие в майсторски клас на Вера Немирова; (2012) реализира турне в холандски оперни театри с операта „Така правят всички“; (2013) отново е Марчелина от „Сватбата на Фигаро“ в Бургаска опера; (2016) пак е Трета дама от „Вълшебната флейта“ в Русенска опера; (2016) вече е асистент-режисьор в Държавна опера Пловдив и участва активно в постановките: „Травиата“, „Набуко“, „Аида“, „Мария от Буенос Айрес“, „Силата на съдбата“, „Сватбата на Фигаро“, „Дон Жуан“, „Орфей и Евридика“, „Севилският бръснар“, „Турандот“, „Мадам Бътерфлай“, „Исус Христос Суперзвезда“, „Трубадур“, „Бохеми“, „Фалстаф“, „Евита“, „Човешкият глас“, „Поетите и музиката“; (2017) е асистент-режисьор в Софийската национална опера и балет и подпомага постановките: „Набуко“, „Янините девет братя“, „Лакме“, „Евгений Онегин“, „Риголето“, „Бал с маски“; (2021) е режисьор в мултимедийна опера-бутик. В периода 2014-2016 е преподавател по музика на английски език в ЧПГ „Класик“ в Пловдив.

Съдържание на дисертационния труд

Дисертационният труд е обсъден и предложен за публична защита на заседание на Катедра „Музикално-сценично изкуство“ към НМА „Проф. Панчо Владигеров“, състояло се на 15.12.21. Съдържа общо 187 страници, които включват: Увод. **I. Глава:** Българското оперно творчество и литературната класика – „Антигона 43“ от Любомир Пипков.¹ **II. Глава:** Българското оперно творчество и литературната класика – „Зографът Захарий“ от Марин Големинов.² **III. Глава:** Българското оперно творчество и литературната класика – „Майстори“ от Парашкев Хаджиев.³ Заключение. Библиография (81 източника). Приноси. Приложения (Приложение № 1: 5 Интервюта: с Валентина Александрова; с Аврам Андреев; с проф. Павел Герджиков; с Валентин Ватев; с Михаил Матеев. Приложение № 2: Снимков материал). Списък на научните публикации по темата на изследването.

1 1.1. Любомир Пипков – творчество и биография; 1.2. Антигона – преди и сега; 1.3. Хорът – неизменна част в трагедията „Антигона“; 1.4. Българският прочит на „Антигона“ в творчеството на композитора Любомир Пипков; 1.5. Образите на Любомир Пипков в операта „Антигона 43“ и музикалното им претворяване; 1.6. Музикалният език на Любомир Пипков; 1.7. Постановки на операта.

2 2.1. Марин Големинов – творчество и биография; 2.2. Павел Спасов – автор на драмата „Греховната любов на Зограф Захарий“; 2.3. Операта „Зографът Захарий“ на Марин Големинов – образи и музикално претворяване; 2.4. Музикалният език на Марин Големинов; 2.5. Постановки на операта.

3 3.1. Парашкев Хаджиев – биография и творчество; 3.2. Рачо Стоянов – автор на драмата „Майстори“; 3.3. Анализ на драмата „Майстори“ – сюжет, конфликти и образи; 3.4. Операта „Майстори“ на Парашкев Хаджиев – образи и музикално претворяване; 3.5. Музикалният език на Парашкев Хаджиев; 3.6. Постановки на операта.

Точно формулирани цели и задачи на дисертацията

Обект на научната разработката са литературните първоизточници – „Антигона“ на Софокъл и сценичната адаптация на оперното либрето за „Антигона 43“ от Владимир Башев и Панчо Панчев, „Греховната любов на Зографа Захарий“ – монопиеса и либрето от Павел Спасов и драмата „Майстори“ на Рачо Стоянов с либрето на операта „Майстори“, създадено от композитора Парашкев Хаджиев; използваните изразни средства, анализират се образите и драматургията в оперите, подкрепени с музикални примери. **Проведените интервюта** с изтъкнати оперни певци от различни поколения обогатяват музикалните интереси, ще утвърдят българската музикална култура. **Цел** на настоящето изследване е анализът на българското музикално-сценично наследство от втората половина на ХХ век, като по този начин то ще се съхрани за поколенията. **Поставените задачи** са: 1) Проучване на литературните заглавия; 2) Анализ на либретото и клавирните партитури на оперите; 3) Сравнителен анализ на литературните и музикалните произведения, образите и драматургията в оперите, подкрепени с музикални примери; 4) История на сценичното пресъздаване у нас, изпълнителски състав; 5) Провеждане на интервюта и срещи с оперни певци, участници в разглежданите оперни произведения, изследване на архивни материали и снимки.

Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение

Мястото на българските опери „Антигона 43“ от Любомир Пипков, „Зографът Захарий“ от Марин Големинов и „Майстори“ от Парашкев Хаджиев, създадени върху различни литературни творби, представянето им в съвременния репертоар на нашите театри е актуална тема, основа на научното изследване на докторанта, който прави комплексно проучване на трите опери, стъпвайки на публикувани материали от български музиколози, оперни драматурзи, певци, диригенти, композитори, литературни критици – Иван Хлебаров, Венелин Кръстев, Стефан Лазаров, Любомир Сагаев, Константин Илиев, Боянка Арнаудова, Леа Коен, Розалия Бикс, Георги Крънзов, Румяна Апостолова, Крум Ангелов, Николай Димков и др. Използвани са и литературни източници от Любомир Пипков, Марин Големинов и Парашкев Хаджиев, както и клавирни партитури на разглежданите произведения.

Степен на познаване на състоянието на проблема и съответствие на използваната литература

Определящ фактор за създаването на тази дисертация е творчеството и интересите на проф. Павел Герджиков – режисьор и оперен певец, изпял много български опери, оратории, песенно творчество, писани за неговия глас и участник в трите разглеждани опери: в образите на *Крумов* от „Антигона 43“, *Захарий* от „Зографът Захарий“ и *Найден* от „Майстори“. Работата е фокусирана върху реализацията на оперите, върху отговорностите на певеца и актьора, режисьора и драматурга при поставянето им. Тази тема не е специално разработвана в музиковедното и е свързана с българската композиторска школа от края на 50-те и до средата на 70-те години на ХХ век. Направени са специални срещи с музиковеди, познаващи българското оперно изкуство като Драгомир Йосифов, Боянка Арнаудова, Андрей Андреев. Докторантката прави важни изводи (цитирам някои): *„За първи път в българското музикално творчество рефлектират тенденциите на западно-европейската култура, а и трите оперни заглавия са продукт на един и същи етап от развитието на националната композиторска школа от 60-те години на миналия век. Естетиката и философията на това време както в литературата, така и в музиката отразяват връзката между твореца, обществото, изкуството и прогреса.“* [...] *„Основополагащ при създаване на оперните произведения е не само музикалният, но и литературният език.“* [...] *„Отличното познаване на сценичното изкуство и при тримата композитори, класическата яснота на формите и взискателният подбор на сюжетите и текстовете на творбите, разкриват идейният мироглед и отношението на творците към проблемите на епохата.“* [...] *„Трите произведения са актуални и днес могат да бъдат претворени по нов и интересен начин за публиката. Чрез съвременните технологии, откритите сцени и антични форуми, чийто естествен декор и пространство допринасят за визията и оригиналността на спектаклите, има възможност режисьорите, сценографите и хореографите да внесат една колоритна и интригуваща визия, която да възбуди любопитството и интереса на зрителите, особено на младите.“* Личи емоционалната и професионална връзка, добрата подготовка и сериозната научна работа на Дима Димитрова. Особено важен е приносът на проф. Герджиков (като научен ръководител, но и като участник в постановките на оперите и личен приятел на композиторите),

както и това, че докторантката Димитрова има невероятната възможност да ползва архивни материали и артефакти от първа ръка (от маестро Герджиков).

Коректност при цитирането

Докторантката Дима Димитрова е точна в своите цитирания и в ползването на предоставените й материали.

Приноси на настоящия дисертационен труд

1. За първи път е направен дълбочинен анализ на трите български опери – „Антигона 43“ от Любомир Пипков, „Майстори“ от Марин Големинов и „Зографът Захарий“ от Парашкев Хаджиев.
2. За първи път е направен паралел: литература – либрето – образи и драматургия в оперите, подкрепен с музикални примери.
3. Изследвана е високата художествена роля и значение на литературните първоизточници върху творчеството на композиторите и конкретно за разглежданите опери. Очертани са посланията, които изпращат авторите на литературните произведения и музикалните творби чрез поетични и музикални похвати. Анализирани са поетичният език, с който композиторите и либретистите си служат при създаване на оперните произведения.
4. Приложени са интервюта с оперни певци от различни поколения, участвали в разглежданите музикално-сценични произведения, които съдържат полезни съвети при интерпретирането на музикалното творчество на тримата композитори. Този материал е от изключителна важност и е със специален приносен характер за докторската работа.
5. Представен е архивен снимков материал, който показва моменти от реализацията на оперите в българските музикални театри.
6. Трудът ще послужи като основа за по-нататъшни изследвания в тази посока и ще помогне други научни разработки, да покаже методологичния път на научно търсене при други оперни произведения и на техните литературни първоизточници.

Оценка на съответствието на автореферата с основните положения и приносите на дисертационния труд

Авторефератът отговаря на дисертацията и коректно предава характера на докторската работа.

Лични качества на автора (ако рецензентът го познава)

Не познавам докторантката Дима Димитрова. От автобиографията ѝ личи активност и многостранност в изявите – и като оперен певец, и като асистент-режисьор.

Публикации по темата на дисертационния труд

Докторантката е представила три публикации, свързани с докторската дисертация:

Димитрова Д. Проблемът за трагедията и трагичните образи в операта „Антигона 43“ от Любомир Пипков. В: Пролетни научни четения 2019 – АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“, Пловдив: 2019.

<https://www.artacademyplovdiv.com/amtii/Proletni%20cheteniq/Proletni%20cheteniq%202019.pdf>

Димитрова Д. Любовта и бунтът към неправдата в образа на Емил от операта на Любомир Пипков „Антигона 43“. В: Годишник 2019 – АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“, Пловдив: 2019.

<https://www.artacademyplovdiv.com/amtii/Godishnik/Godishnik%202019.pdf>

Димитрова Д. Съперничеството между новаторството и традиционните ценности в операта „Майстори“ от Парашкев Хаджиев. В: Пролетни научни четения 2020 – АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“, Пловдив: 2020.

<https://www.artacademyplovdiv.com/amtii/Proletni%20cheteniq/Proletni%20cheteniq%202020.pdf>

Мнения, препоръки и бележки

Бих си позволила на препоръчам на Дима Димитрова, след необходимата редакция, трудът да бъде публикуван като монография.

В заключение на това СТАНОВИЩЕ ще завърша със следната оценка:

Дейността на докторантката отговаря на наукометричните показатели за придобиване на образователната и научна степен „доктор“, според Закона за развитието на академичния състав на Република България. Дисертационният труд на **Дима Янкова Димитрова**, докторант в НМА „Проф. Панчо Владигеров“, с научен ръководител: проф. Павел Герджиков, на тема: **БЪЛГАРСКОТО ОПЕРНО ТВОРЧЕСТВО И ЛИТЕРАТУРНАТА КЛАСИКА. „АНТИГОНА**

43“ ОТ ЛЮБОМИР ПИПКОВ, „ЗОГРАФЪТ ЗАХАРИЙ“ ОТ МАРИН ГОЛЕМИНОВ И „МАЙСТОРИ“ ОТ ПАРАШКЕВ ХАДЖИЕВ, заедно с носените от него приноси с научни и приложни качества, публикациите и творческите й активности, смятам достатъчни, за да дам своята убедена положителна оценка и да предложа на уважаемото научното жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство, на **Дима Димитрова**, според изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

07.01.2022, София

Проф. д-р Милена Шушулова-Павлова